

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

**НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА
ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СПШОО	Наименование
Професионално направление	345	„АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ“
Професия	345120	„ИКОНОМИСТ“
Специалност	3451202	„ТЪРГОВИЯ“

Утвърдена със Заповед № РД 09 – 25/10.01.2014 г.

София, 2014 година

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за организиране и провеждане на държавните изпити по теория и по практика на професията и специалността за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията **345120 „Икономист”**, специалност **3451202 „Търговия”** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Целта на настоящата изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетентности на обучаемите, изискващи се за придобиване на трета степен по изучаваната професия и специалност.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение в съответствие с Държавното образователно изискване за придобиване на квалификация по професията **„Икономист”**, специалност **„Търговия”** (Наредба № 32 от 09.01.2012 г. за придобиване на квалификация по професията „Икономист”, обн. ДВ, бр. 15 от 21.02.2012 г.).

Държавните изпити по теория и практика на професията и специалността се провеждат в съответствие с изискванията на Закона за професионалното образование и обучение и Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата за оценяване.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

Настоящата национална изпитна програма съдържа:

1. За държавния изпит по теория на професията и специалността:

- а.** Изпитните теми с план-тезиса на учебното съдържание.
- б.** Критерии за оценяване.

2. За държавния изпит по практика на професията и специалността:

- а.** Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания.
- б.** Критерии за оценяване.

3. Система за оценяване.

4. Препоръчителна литература.

5. Приложения:

- а.** Примерен изпитен билет за държавния изпит по теория на професията и специалността.
- б.** Примерно индивидуално практическо задание.

III. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Изпитни теми с план-тезис на учебното съдържание

Изпитна тема № 1:

ПАЗАРЕН МЕХАНИЗЪМ – ТЪРСЕНЕ, ПРЕДЛАГАНЕ, ПАЗАРНО РАВНОВЕСИЕ

План-тезис:

- Пазарно търсене - същност, фактори, закон за търсенето.
- Пазарно предлагане – същност, фактори, закон за предлагането.
- Еластичност на търсене.
- Еластичност на предлагане.
- Пазарно равновесие – същност, промени.

Приложна задача:

При данни за търсенето и предлаганото количество от дадена стока на пазара, да се начертаят кривата на търсене и кривата на предлагане върху една координатна система.

По графиката да се определят равновесното количество и равновесната цена.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира, назовава и формулира основните категории на пазарния механизъм.	5
2. Разбира и обяснява основните фактори, влияещи върху търсенето и предлагането.	15
3. Разбира и обяснява еластичност на търсене и предлагане.	15
4. Анализира пазарното равновесие.	15
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 2: ИЗМЕРИТЕЛИ НА МАКРОИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ

План-тезис:

- Брутен вътрешен продукт – същност, видове. Дефлатор на БВП.
- Разходен подход за измерване на БВП.
- Приходен подход за измерване на БВП.
- Производствен подход за измерване на БВП.
- Други показатели за измерване на икономическата активност.

Приложна задача:

Имате данни за икономиката на дадена страна.

- а) намерете БВП на страната по разходния подход.
- б) намерете БВП на страната по приходния подход.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира основните показатели, номинален и реален БВП.	5
2. Изброява и обяснява компонентите на разходния подход за измерване на БВП.	10
3. Изброява и обяснява компонентите на ресурсно–приходния подход за измерване на БВП.	10
4. Анализира другите показатели за измерване на икономическата активност.	15
5. Решава вярно приложната задача.	20
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 3: ГРАЖДАНСКИ СДЕЛКИ

План-тезис:

- Граждански сделки, същност, видове, сключване.
- Предварителен договор.
- Съдържание на гражданските сделки.
- Недействителни граждански сделки.

Приложна задача:

Съставяне на граждански сделки – пълномощно, договор за продажба или договор за изработка (поръчка).

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на гражданските сделки.	5
2. Описва процеса на сключване на граждански сделки и съдържанието им.	5
3. Изброява видовете граждански сделки.	10
4. Обяснява сключването на предварителен договор.	10
5. Интерпретира, анализира основанията за недействителност на сделките.	15
6. Решава вярно приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 4: ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

План-тезис:

- Същност на предприемачеството.
- Предприемачът – важен фактор за развитието на икономиката.
- Личностни качества на предприемача.
- Видове предприемачи, качества.
- Дребният бизнес – основа на съвременната икономика.

Приложна задача:

Предприемаческа идея. Етапи и съпътстващи бизнес въпроси.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на предприемачеството.	5
2. Характеризира предприемача като важен фактор за развитието на икономиката.	10
3. Познава личностните качества на предприемача.	10
4. Описва, сравнява и обяснява видовете предприемачи.	10
5. Анализира дребният бизнес като основа на съвременната икономика.	15
6. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 5: ПРЕДПРИЯТИЕ, ФИРМА**План-тезис:**

- Същност на предприятие, фирма.
- Видове предприятия.
- Създаване и придобиване на предприятието - мотиви.
- Избор на предмет на дейност, фактори.
- Решение за месторазположение (принципи и фактори) и големина на предприятието.
- Основни икономически показатели в предприятието: себестойност, печалба, рентабилност.

Приложна задача:

Кои фактори са от значение за фирма, която произвежда млечни произведения и избира своето месторазположение? Аргументирайте своя отговор.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дава определение на понятието предприятие, фирма. Формулира принципите за създаване и функциониране на предприятие, фирма.	5
2. Изброява видовете предприятия.	10
3. Разбира и обяснява мотивите за създаване и придобиване на предприятие. Обяснява предмета на дейност.	10
4. Анализира принципите и факторите на месторазполагане на предприятието.	15
5. Анализира основните икономически показатели: себестойност, печалба, рентабилност.	10
6. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 6: Персонал на предприятието и ефективното му използване

План-тезис:

- Персонал на предприятието. Състав и структура на персонала.
- Производителност на труда - показатели за изчисляване.
- Методи за измерване на производителността на труда.
- Фактори за повишаване производителността на труда.
- Интензивност на труда.

Приложна задача:

В предачна фирма е произведена прежда на стойност 800 000 лева.

Изчислете часовата производителност на труда на работниците, които са работили, както следва:

- а) двама работници са работили 20 дни по 8 часа дневно;
- б) двама работници са работили 15 дни по 8 часа дневно;
- в) един работник е работил 10 дни по 8 часа дневно.

Изчислете с какъв процент ще се промени производителността на труда, ако същото количество прежда се произведе за 520 човекочаса.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия- персонал, структура на персонала, производителност на труда.	5
2. Описва състава и структурата на персонала.	5
3. Разбира и обяснява показателите и методите за измерване производителността на труда, разбира връзката между тях.	10
4. Анализира понятието „интензивност на труда”.	10
5. Анализира факторите за повишаване производителността на труда.	15
6. Решава вярно приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 7:

ИКОНОМИЧЕСКО СТИМУЛИРАНЕ И ЗАПЛАЩАНЕ НА ТРУДА В ПРЕДПРИЯТИЕТО

План-тезис:

- Работната заплата - същност, елементи.
- Фактори, формиращи работната заплата.
- Форми и системи на формиране на работната заплата.
- Допълнителни трудови възнаграждения според Кодекса на труда.
- Основни насоки за усъвършенстване на заплащането.

Приложна задача:

Попълнете липсващите термини:

- а) Покупателната възможност на работника се определя от
(номиналната работна заплата, реалната работна заплата, брутната работна заплата, средната работна заплата)
- б) Системата за определяне на работната заплата, която зависи от отработеното време, е
(сделна система, повременна система, сделно-премиална система, сделно-пропорционална система)
- в) Работната заплата е
(мярка на труд, цена на труда, възнаграждение за труд)

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия.	5
2. Описва елементите на работната заплата.	5
3. Описва допълнителните възнаграждения според КТ.	10
4. Разбира и обяснява факторите, формиращи работната заплата.	15
5. Анализира формите и системите на формиране на работната заплата.	15
6. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 8: БОРСИ И БОРСОВА ДЕЙНОСТ**План-тезис:**

- Същност и особености на борсовата търговия.
- Видове борси.
- Стокова борса. Организация и технология на сключване на борсови сделки. Видове сделки.
- Капиталов пазар, същност, особености, основни участници. Развитие на капиталов пазар в България.
- Пазар на ценни книжа.

Приложна задача:

На Софийската стокова борса се явява продавач на хлебна пшеница за четири контракта (1 контракт = 15 тона) при цена 330 лв/тон, депозит 3% и комисионна – 2%. Борсовата сесия е на 15 май 2013 г. в 14 часа. Купувач дава заявка за 2 (два) контракта.

Опишете последователността на подготовката на борсовата сделка, като посочите левовата равностойност на контрактите, депозитите и комисионните.

	Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на борсовата търговия и на капиталовия пазар.	5
2	Изброява видовете борси и видовете сделки на стоковата борса.	10
3	Обяснява особеностите на капиталовия пазар в България и основните участници в него, както и пазара на ценни книжа.	15
4	Анализира особеностите на борсовата търговия и организацията на сключване на борсови сделки.	15
5	Решава вярно приложната задача.	15
	Общ брой точки	60

Изпитна тема № 9: МЕЖДУНАРОДНА ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ

План-тезис:

- Външна търговия – същност, форми, значение..
- Външнотърговски предприятия – същност и видове.
- Външнотърговски договор - съдържание.
- Международни условия за доставка и пласмент ИНКОТЕРМС.
- Митническа система и контрол в България. Безмитни зони.
- Организация на международните плащания.

Приложна задача:

В Бургаската свободна зона пристига ТИР, натоварен със съоръжение за млекопреработвателната промишленост, произведено с най-прогресивните технологии от „Биопрогрес” АД. То се подготвя, за да бъде натоварено на кораб за износ в Русия.

Подлежи ли на обмитяване? Аргументирайте отговора си.

Ще бъдат ли включени условията DAT, DAP и DDP? Защо?

	Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1	Дефинира същността, формите на външната търговия и външнотърговските предприятия.	10
2	Изброява условията на външнотърговския договор.	10
3	Познава основните групи условия за доставка и пласмент – ИНКОТЕРМС.	10
4	Анализира митническата система в България, безмитните зони и организацията на международните плащания.	15
5	Решава вярно приложната задача.	15
	Общ брой точки	60

Изпитна тема № 10: МАРКЕТИНГ-МИКС

План-тезис:

- Маркетинг–микс, същност, елементи.
- Продуктова политика, същност. Жизнен цикъл на продукта, видове. Разработване на нови продукти.
- Ценова политика, същност. Фактори на ценообразуване. Ценови стратегии.
- Дистрибуционна политика, същност. Канали за реализация.
- Комуникационна политика, същност, инструменти.

Приложна задача:

Да се начертае кривата на жизнен цикъл на посочен продукт по данни за продажбите му за няколко периода от време.

Да се определи видът на жизнения цикъл и да се предложат подходящи: дистрибуционен канал, ценови стратегии и комуникационни инструменти за отделните фази от начертания жизнен цикъл.

	Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на маркетинг-микса и елементите му.	5
2	Обяснява продуктовата политика, жизнения цикъл, видовете му и етапите на иновационния процес при разработване на нов продукт.	15
3	Обяснява комуникационната политика и нейните инструменти.	15
4	Анализира ценовата политика, факторите на ценообразуване и ценовите стратегии.	15
5	Решава вярно приложната задача.	10
	Общ брой точки	60

Изпитна тема № 11:

ОТЧИТАНЕ НА СТОКОВИТЕ ОПЕРАЦИИ В ТЪРГОВИЯТА НА ЕДРО И ТЪРГОВИЯТА НА ДРЕБНО

План-тезис:

- Стоките и стоките операции, като основни обекти на отчитане в търговското предприятие.
- Текущо оценяване на стоките при придобиване и продажба. Документи.
- Счетоводни сметки.
- Стопански операции и счетоводни записвания.
- Отчитане на данъчните задължения и данъчните плащания.

Приложна задача:

В търговско предприятие на дребно, регистрирано по ЗДДС, са извършени следните стопански операции:

1. Съгласно фактура са закупени 1000 бр. стоки по 5 лв./бр. Начислен е ДДС и фактурата е платена от разплащателната сметка. За превозване на стоките са платени на транспортно предприятие съгласно фактура 400 лв. и 20% ДДС в брой съгласно РКО. Стоките са заприходени съгласно стокова разписка в склада.

2. Установен е излишък на 200 бр. стоки, оценени по 6 лв./бр. съгласно инвентаризационен опис. Стоките са заприходени в склада.

3. Прехвърлени са от склада в магазина 800 бр. стоки, оценени по метода „Първа входяща - първа изходяща” с търговска надбавка 30% и 20% ДДС.

4. Магазинерите отчитат в касата от продажби 4800 лв. с вкл. ДДС. Изписани са продадените стоки и техните търговски надбавки и ДДС в цената.

5. Установен е резултат от продажбата на стоки в търговското предприятие на дребно.

Дидактически материали: сметкоплан.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Характеризира обектите на отчитане в търговията.	10
2. Познава нормативните и счетоводните документи.	10
3. Характеризира синтетичните и аналитичните сметки.	10
4. Обяснява отчитането на данъчните задължения и данъчните плащания.	10
4. Анализира, оценява и осчетоводява стопанските операции.	10
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 12: ОСНОВНИ ФУНКЦИИ НА УПРАВЛЕНИЕ**План-тезис:**

- Стратегическо планиране – същност на процеса на стратегическо планиране. SWOT анализ.
- Организиране на дейността в предприятието - същност.
- Организационна структура – същност, фактори, формиращи структурата.
- Контрол на дейността в предприятието. Същност и характеристика на контрола.
- Процес на контролиране, етапи на контрола.

Приложна задача:

Направете SWOT анализ, като съпоставите външните и вътрешните фактори, въздействащи върху дейността на предприятието.

В кой от квадрантите ще се окаже всяка от следните ситуации:

а) На пазара се наблюдава нарастващо търсене на смартфони. Компанията “Samsung” има готова поточна линия за производството им;

б) На пазара има търсене на дрехи и аксесоари с моден цвят „корал”. Фирмата производител не е включила в годишната си колекция този асортимент;

в) В резултат на икономическата криза, рязко е намаляло търсенето на новопостроени апартаменти. Строителната фирма няма свободни оборотни средства поради застой в продажбите, което пречи на основната ѝ дейност;

г) “SONY” произвежда телевизори, които се продават в голям обем. Фирмата реализира висока печалба. На пазара се появяват конкурентни фирми, чийто цени са по-ниски и “SONY” рязко намалява продажбите.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия планиране, организиране, контрол.	5
2. Описва различните управленски функции, описва етапите на контрол.	5
4. Обяснява процеса на SWOT анализ.	10
5. Анализира факторите, формиращи организационната структура.	15
6. Разбира и анализира процесите на планиране, организиране и контрол.	15
7. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 13: ОРГАНИЗАЦИЯ НА ТЪРГОВИЯТА НА ДРЕБНО**План-тезис:**

- Същност и класификация на търговията на дребно.
- Търговски формати.
- Търговски вериги.
- Нови електронни технологии.
- Нови професии в търговията на дребно. Компетентностни модели.
- Асоцииране на търговците на дребно.

Приложна задача:

Необходимо е да вземете решение за месторазположението на специализиран магазин за месо и месни продукти. С кои фактори бихте се съобразили?

Аргументирайте отговора си.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира, назовава и формулира същността и функциите в търговията на дребно. Класифицира търговията на дребно.	10
2. Разбира и обяснява форматите на търговия на дребно, видовете търговски вериги и професиите в търговията на дребно.	10
3. Познава, характеризира и анализира търговията на дребно, новите електронни технологии, новите професии и компетентностни модели.	10
4. Прилага формите за асоцииране на търговците на дребно.	15
5. Решава вярно приложната задача.	15
Общ брой точки:	60

Изпитна тема № 14: ОРГАНИЗАЦИЯ НА ТЪРГОВИЯТА НА ЕДРО

План-тезис:

- Същност и особености на търговията на едро.
- Задачи и функции на търговията на едро.
- Дистрибуционни канали, видове.
- Управление на веригата на доставките.
- Логистични системи.

Приложна задача:

Направете характеристика на вид дистрибуционен канал, който бихте избрали за продажба на месо и месни продукти, ако вие притежавате свинеферма. Аргументирайте своя избор.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира същността, формулира особеностите, задачите и функциите на търговията на едро.	5
2. Познава и характеризира веригите на доставка, видовете дистрибуционни канали.	10
3. Разбира и обяснява избора на доставчик и управлението на веригата на доставките.	15
4. Характеризира и анализира логистичните системи.	15
5. Решава вярно приложната задача.	15
Общ брой точки:	60

Изпитна тема № 15: ОРГАНИЗАЦИЯ НА СКЛАДОВОТО СТОПАНСТВО

План-тезис:

- Същност, съдържание, роля на складовото стопанство.
- Логистичен процес в склада.
- Построяване на стоков асортимент. Принципи.
- ABC анализ на асортимента.
- Управление на стоковата категория.

Приложна задача:

Опишете и анализирайте протичането на технологичния процес в склада, който е свързан със стокова група по ваш избор.

Опишете как бихте поддържали търговската мрежа с избрана от вас стока от съответна стокова група.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Формулира същността и ролята на складовото стопанство.	5
2. Познава и обяснява логистичния процес в склада.	10
3. Разбира принципите на построяване на стоковия асортимент и ABC анализа на асортимента.	15
4. Познава и анализира процеса на управление на стоковата категория.	15
5. Решава вярно приложената задача.	15
Общ брой точки:	60

Изпитна тема № 16: УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОДАЖБИТЕ

План-тезис:

- Роля и функции на мениджъра по продажбите.
- Задачи, стоящи пред мениджъра по продажбите.
- Отговорности на мениджъра по продажби.
- Личностни и управленски качества.
- Стил на управление
- Управление на персонала по продажбите.

Приложна задача/казус:

За конкретна продажбена ситуация да се определят:

- а) стил на управление
- б) използвани личностни качества на мениджъра по продажби
- в) приложените управленски функции

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Характеризира ролята и функциите на мениджъра по продажбите.	5
2. Описва и обяснява задачите, стоящи пред мениджъра.	10
3. Познава отговорностите на мениджъра по продажбите.	10
4. Познава качествата на мениджъра.	105
5. Анализира стиловете на управление на мениджъра по продажбите.	10
6. Интерпретира факторите, влияещи върху управлението на продажбите.	10
7. Решава вярно приложната задача/казус.	5
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 17:

**ОРГАНИЗАЦИЯ И ТЕХНИКА НА ПЛАЩАНИЯТА В БЪЛГАРИЯ.
ФОРМИ НА БЕЗНАЛИЧНИ ПЛАЩАНИЯ**

План-тезис:

- Същност и начини на плащане в България.
- Кредитен превод, директен дебит, акредитив, плащане чрез чек.
- Електронни платежни документи – същност, условия на плащане.
- Документи, предимства и недостатъци.

Приложна задача:

Да се попълни платежен документ по предварително зададени данни.

Дидактически материали: Формуляр на платежен документ.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и начините на плащане в България.	10
2. Характеризира формите на безналични плащания.	10
3. Обяснява условията на плащане.	15
4. Описва използваните документи. Анализира предимствата и недостатъците на различните форми на безналични плащания.	15
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 18:**УЧАСТИЕ НА БАНКОВИЯ КРЕДИТ, КАТО НАЧИН НА ФИНАНСИРАНЕ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО****План-тезис:**

- Характеристика на банковия кредит. Значението му за извършване на търговските плащания и за развитие на търговията.
- Класификация на банковите кредити.
- Форми на банковия кредит.
- Организиране на кредитния процес.
- Анализ на кредитоспособността и финансовата стабилност на кредитоискателя.
- Сключване на кредитна сделка. Кредитен портфейл.

Приложна задача:

Да се попълни искане за предоставяне на кредит по предварително зададени данни.

Дидактически материали: Формуляр на искане за предоставяне на кредит.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Характеризира банковия кредит. Разбира значението му и прави класификация на банковите кредити.	10
2. Описва формите на банковия кредит.	10
3. Обяснява организирането на кредитния процес. Знае как се прави анализ на кредитоспособността и финансовата стабилност на кредитоискателя.	15
4. Описва сключването на кредитната сделка. Определя същността на кредитния портфейл.	15
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

2. Критерии за оценяване

Комисията по оценяване на изпита по теория на професията и специалността, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция/, определя за всеки критерий конкретни показатели, чрез които да се диференцира определеният брой присъдени точки.

IV. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания.

Чрез държавния изпит по практика на професията и специалността се проверяват и оценяват професионалните и предприемаческите умения и компетентности на обучаваните, отговарящи на трета степен на професионална квалификация.

Изпитът по практика на професията и специалността се състои в разработване защита на **бизнес проект** от екип, в който са включени до 3-ма ученици, или като индивидуална разработка.

Индивидуалното изпитно задание съдържа пълното наименование на училището (обучаващата институция), празни редове за попълване имената на обучавания, квалификационната форма, началната дата и началния час на изпита, краен срок на изпита - дата и час, темата на индивидуалното практическо задание и изискванията към крайния резултат от изпълнението на заданието. По решение на комисията могат да се дадат допълнителни указания, които да подпомогнат обучавания при изпълнение на индивидуалното практическо задание.

Индивидуалните (екипните) практически задания се изготвят от комисията за провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността в училището (обучаващата институция). Броят на изготвените задания трябва да бъде поне с един повече от броя на явяващите се в деня на изпита. Всеки представител на екип изтегля тема за изпитно практическо задание, в което веднага саморъчно написва трите си имена.

Индивидуалното практическо задание съдържа пълното наименование на училището /обучаващата институция, празни редове за попълване имената на обучавания, квалификационната форма, началната дата и началния час на изпита, краен срок на изпита – дата и час, темата на индивидуалното практическо задание и изискванията към крайния резултат от изпълнението на заданието. По решение на комисията могат да се дадат допълнителни указания, които да подпомогнат обучавания/обучаваните при изпълнение на практическото задание.

Бизнес проектът включва разделите:

1. Увод
2. Резюме на бизнес плана
 - Кратко описание на бизнес идеята
 - Описание на предлаганата стока (услуга) на предприятието
 - Форма на собственост, капитал, органи на управление
 - Информационно осигуряване – организиране, методика на събиране на информацията, източници на информацията
3. Анализ и прогнозиране на бизнес средата
 - Анализ на външната бизнес среда
 - Анализ на вътрешната бизнес среда
 - Дългосрочни цели, съобразени с жизнения цикъл на продукта
 - Краткосрочни цели на фирмата
4. Маркетингов план
 - Маркетингови стратегии и инвестиционни решения
 - Маркетингови прогнози – резултати
 - Основни елементи на маркетинговия план: пазарно проучване, описание на купувачите, потребностите за задоволяване, дистрибуция, ценова стратегия, план за продажбите, сегментиране, позициониране

5. Производствен план

- План за доставка на суровини и материали: определяне на потребностите от материални запаси и други материални производствени фактори; видове производствени запаси; организация на снабдяването
- Проектен инженеринг: характеристика, технологии, технологични норми и стандарти, използвани ДМА, амортизационен план

6. План за работната сила и средствата за работна заплата

- Планиране на числеността на персонала, структурата и квалификацията им

7. Административно-управленска структура

- Избор на организационно-управленска структура
- Управленски стил и фирмена култура в търговско предприятие
- Управленски екип

8. Финансов план

- Източници на финансиране на дейността
- Прогноза на паричните потоци
- Прогнозен отчет за приходите и разходите на предприятието
- Прогнозни балансови отчети

Финансово–икономически показатели - себестойност, цени, печалба, рентабилност.

9. Заключение

10. Приложение, използвана литература, декларация за авторство

Бизнес проектът се предава 30 дни преди защитата на комисията за провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността, утвърдена със Заповед на директора на училището/обучаващата институция. Защитата на бизнес проекта се провежда съгласно график, утвърден от директора.

Темите на бизнес проекта (практическото задание) се избират и формулират съвместно от обучаемите и ръководителите на проектите, които са членове на комисията за провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността в училището/обучаващата институция.

2. Критерии за оценяване

За всяко индивидуално практическо задание комисията по провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция/, разработва показатели по критериите, определени в таблицата.

	КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	Макси- мален брой точки
1.	Въведение, мотивация и обосновка на избора	1.1. Спазва изискванията за въведение в практическата разработка.	5

		1.2. Обяснява мотивацията и прави обосновка на избора си.	
2.	Обхват и изчерпателност на разработения бизнес проект	2.1. Спазва изискванията за обхват и изчерпателност на разработения бизнес проект (увод, съдържание на основните раздели, заключение, литература).	5
3.	Прилагане на маркетингов инструментариум	3.1. Анализира макро- и микрообкръжаваща среда. 3.2. Прилага SWOT- анализ. 3.3. Умее да прилага маркетинговия инструментариум. 3.4. Разработва оптимална пласментна политика. 3.5. Разработва ефективна рекламна кампания. 3.6. Прилага сегментиране и позициониране на продукта.	10
4.	Разработен производствен план	4.1. Производствени фактори 4.2. Характеристика на технологията. 4.3. Определяне на потребностите от активи на предприятието.	10
5.	Представяне на организацията на дейността	4.1. Изгражда правилно управленска структура; 4.2. Оптимизира организацията на дейността; 4.3. Предлага оптимизация на имуществото, работното време и персонала.	10

6.	Разработена финансова част	<p>5.1. Прилага основните икономически показатели;</p> <p>5.2. Прогнозира приходи;</p> <p>5.3. Калкулира себестойност;</p> <p>5.4. Анализира финансовото състояние на предприятието;</p> <p>5.5. Формулира изводи за дейността и проектира тенденции за развитие</p>	10
7.	Онагледяване на бизнес проекта	<p>6.1. Използва технически средства – графики, таблици, диаграми.</p> <p>6.2. Използва цифрови данни.</p> <p>6.3. Използва нагледни материали – рекламни материали, мултимедийна презентация.</p> <p>6.4. Спазва изискванията за техническо оформление.</p>	5
8.	Умения за представяне на проекта	<p>7.1. Говори разбираемо, ясно и не много бързо.</p> <p>7.2. Изразява се конкретно, представя бизнес проекта в логическа последователност и обоснованост.</p>	5
Общ брой точки			60

Посочва се максималният брой точки, който се поставя при пълно, вярно и точно изпълнение на показателя. Те са в съответствие с посочените в Държавното образователно изискване за придобиване квалификация по професията “Икономист”.

V. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Максималният брой точки за всяка изпитна тема или за всяко изпитно задание е 60. Неправилният отговор се оценява с 0 точки. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор.

Преминаването от точки в цифрова оценка съгласно чл. 7, ал. 4 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата за оценяване се извършва по следната формула:

Цифрова оценка = общия брой точки от всички критерии : 10

Получената цифрова оценка се изчислява с точност до 0,01.

Оценяването на писмените работи от държавния изпит по теория е в съответствие с чл. 46 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата за оценяване.

Изпълнението на практическото задание от държавния изпит по практика се оценява в съответствие с чл. 48 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата на оценяване.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Ангелов, А.. Основи на мениджмънта. Изд. Тракия-М, 1998.
2. доц. д-р Начева, Райна .Търговско счетоводство. Изд. “Дионис”, София, 2001.
3. проф. д-р Костова, Септемврина. Управление на продажбите. Изд. “Крисан-С”, 2013.
4. Доганов, Д. и колектив. Маркетинг. ИК „Люрен”, 1999.
5. Организация и оперативно управление на търговията. Изд. “Форком”.
6. Ковачева, Вера. Организация и технология на търговската дейност. ВЕК 22.
7. Тодоров, К. Предприемачество и мениджмънт. Изд. ”Мартилен”,. 2007.
8. Костова, А., Л.Базлянков. Бизнесплан за инвестиции. НБУ, 1996.
9. Стефанов, Г. и колектив. Основи на правото. Изд. “Мартилен”, София, 2007.
10. Д. Дончев, Д., Лалева, Ц. и колектив. Икономика на предприятието” II част. Изд. ”Мартилен”, София, 2006.
11. Попов, Г. Икономика на предприятието I част. Изд. “Мартилен”, София, 2009.
12. проф. Чаушев, Анг. и колектив .Търговия на едро. Изд. ”Тракия-М”, София, 2002.
13. доц., д-р Костова, С. и Петров, Ив.Търговия на дребно. Унив.изд. “Стопанство”, София, 1999.
14. Спасов, Трайчо. Микроикономика. Макроикономика. Изд. ”Нова звезда”, София, 2005.

VII. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

1. Мариана Герчева – Национална търговско-банкова гимназия, гр. София
2. Валентина Георгиева – Национална търговско-банкова гимназия, гр. София
3. Ана Йорданова – Национална търговска гимназия, гр. Пловдив
4. Калина Бобева – Национална търговска гимназия, гр. Пловдив
5. Георги Калоферов – Национална търговска гимназия, гр. Пловдив

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

а. Примерен изпитен билет

б. Примерно индивидуално практическо задание

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И
СПЕЦИАЛНОСТТА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА
ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

професия 345120 “Икономист”
специалност 3451202 “Търговия”

Изпитен билет № 9

Международна търговска дейност

План-тезис:

- Външна търговия – същност, форми, значение.
- Външнотърговски предприятия – същност и видове.
- Външнотърговски договор - съдържание.
- Международни условия за доставка и пласмент ИНКОТЕРМС.
- Митническа система и контрол в България. Безмитни зони.
- Организация на международните плащания.

Приложна задача:

В Бургаската свободна зона пристига ТИР, натоварен със съоръжение за млекопреработвателната промишленост, произведено с най-прогресивните технологии от „Биопрогрес”АД. То се подготвя за да бъде натоварено на кораб за износ в Русия.

Подлежи ли на обмитяване? Аргументирайте отговора си.

Ще бъдат ли включени условията DAT, DAP и DDP? Защо?

Дидактически материали: Приложна задача на хартиен носител.

Председател на изпитната комисия:

(име, фамилия) (подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:.....

(име, фамилия) (подпис) (печат)

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И
СПЕЦИАЛНОСТТА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА
СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

професия 345120 „Икономист”

специалност 3451202 “Търговия”

И н д и в и д у а л н о п р а к т и ч е с к о з а д а н и е №

На ученика/обучавания

.....
(трите имена на ученика/обучавания)

отклас/курс,

начална дата на изпита: начален час:

крайна дата на изпита: час на приключване на изпита:.....

1. Да се изработи бизнес проект на тема:

“Търговия на едро с безалкохолни напитки”

(вписва се темата на изпитното задание)

.....
2. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:

.....
.....
 Да се изработи на форматни бели листи А4.

Да се предаде в папка.

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН:

(име, фамилия)

(подпис)

Председател на изпитната комисия:

(име, фамилия) (подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:.....

(име, фамилия) (подпис)

(печат на училището/обучаващата институция)